

Het allereerste nummer van *TvZ* verscheen op 15 september 1890. We bestaan dus 125 jaar! Nannie Wiegman, directeur van het Florence Nightingale Instituut, neemt ons dit jaar mee door meer dan een eeuw verpleegkunde in Nederland. In deze aflevering:

125 jaar communicatie met de patiënt

Er gaat geen dag voorbij of je kunt als verpleegkundige wel ergens terecht voor verdieping van je beroeps kennis. Congressen, workshops en symposia in overvloed. Op deze bijeenkomsten staat vaak de communicatie tussen verpleegkundige en patiënt of cliënt centraal. Soms zijn patiënten aanwezig om zelf hun verhaal te doen. Ze laten weten of ze de informatie krijgen waar ze recht op hebben en of er wordt geluisterd naar hun wensen en behoeften. Hoe de communicatie tussen verpleegkundigen en patiënten zich heeft ontwikkeld, is terug te vinden in *TvZ*. In de vele artikelen die tussen 1890 en 1990 verschenen, prijkt het woord 'patiënt' maar liefst 2.211 keer in de titel. Hoe heeft de communicatie tussen verpleegkundige en patiënt zich de afgelopen eeuw eigenlijk ontwikkeld?

Neutraal en tactvol

Tot 1930 moest de verpleegkundige vooral de harmonie tussen haar en de patiënt bewaren. Ze mocht in geen geval met patiënten in discussie gaan of de sfeer negatief beïnvloeden. Ze moest ook vooral niet laten merken hoe ze zich zelf voelde. Voor haar waren alle patiënten gelijk en niemand hoefde te rekenen op extra aandacht. Ze moest kalm en beslist handelen en nooit ongevraagd haar mening geven. De communicatie met de patiënten moest neutraal en tactvol zijn met als doel een 'weldadige werking in elke ziekenkamer' tot stand te brengen.

Meer ruimte voor gevoel

Tussen 1930 en 1960 kwam er in de verpleging meer ruimte voor het gevoelsleven. Met name de 10 geboden van Helena Melk zijn hiervan een mooi voorbeeld. De invloed van deze 10 vuistregels voor een meer menselijke omgang met patiënten was groot. Zuster Melk maakte bijvoorbeeld voor het eerst verschil in de communicatie met mannen, vrouwen en

kinderen. Ook moesten verpleegkundigen een dermate algemene ontwikkeling hebben, dat ze met hun patiënten van gedachten konden wisselen over onderwerpen die de 'zieke belang inboezemen'. Voor de patiënt was een langdurig verblijf in het ziekenhuis vaak een kwelling en dat kon de verpleegkundige doorbreken door hem eens om raad te vragen, mits er geen 'verplegingsvraagstukken' aan de orde kwamen.

In dienst van de patiënt

Vanaf 1960 komt de discussie op gang over de vraag of communicatie niet een professioneel onderdeel van de verpleegkunde zou moeten zijn. In zo'n 75 artikelen in *TvZ* na 1960 gaat het over communicatie. Uitgangspunt is dat communicatie zo gevoerd wordt, dat de patiënt zich veilig voelt. Voor verpleegkundigen betekent dit dat ze patiënten beleefd en met respect tegemoet moeten treden en een klimaat scheppen waarin de patiënt iets durft te vragen. De patiënt op zijn beurt verwacht goede en eerlijke uitleg bij een onderzoek of behandeling. Gaandeweg komt communicatie dus steeds meer in dienst van de patiënt te staan. Dit komt ook tot uitdrukking in de leerboeken waarin communicatie zich steeds meer richt op specifieke patiëntengroepen. Uiteindelijk krijgt communicatie in de lesstof net zoveel aandacht als bijvoorbeeld 'Maatregelen voor het opsporen, bestrijden en voorkomen van ziekte'. Met de komst van patiëntenorganisaties in de jaren '80 is de rol van de patiënt ten opzichte van de verpleegkundige 180 graden gedraaid, van onmondig naar zelfbewust. Voor verpleegkundigen is daarom effectieve communicatie van het allergrootste belang. En gelukkig hoeven ze daarbij hun eigen gevoelsleven niet meer onder het tapijt te schuiven. ■

Het Florence Nightingale Instituut (FNI) is het kenniscentrum voor de geschiedenis van verpleging en verzorging.
www.fni.nl – [twitter @FNIinl](https://twitter.com/FNIinl)